

Име

Държавно лесничейство "Монтана", административна принадлежност РУГ Берковица. Лесоустройствен проект 2002 година, ревизионен период 1992-2000.

Местонахождение

Държавното лесничейство носи името на гр. Монтана, около който са разположени горските масиви и където е седалището му. На запад то граничи с ДЛ "Чипровци", на север и североизток с ДЛ "Лом" и ДЛ "Оряхово", на изток и югоизток с ДЛ "Враца", на юг с ДЛ "Берковица" и ДЛ "Говежда".

ДЛ "Монтана" обхваща изцяло територията на **община Монтана** и **община Бойчиновци**, Монтанска област. В нея са включени землищата на следните кметства: Белотинци, Смоляновци, Долна Рикса, Клисурсица, Славотин, Винище, Д-р Йосифово, Студена Буче, Войници, Габровница, Вирове, Безденица, Лехчево, Бели брод, Громшин, Владимирово, Мълчево, Мадан, Кобиляк, Бели брег, Охрид, Портитовци, Пали лула, кв. Огоста, Стубел, Липен, Сумер, Трифоново, Крапчене, Николово, Долно Белотинци, Благово, Мала Кутловица, Живовци, Монтана, Долна Вереница, Кошарник, Ерден, Бойчиновци.

Географско положение

Територията на Държавно лесничейство "Монтана" е разположена на част от Западния Предбалкан - хълмисто-предпланинската част на Стара Планина и Дунавската хълмиста равнина.

Обхваща част от долният водосборен басейн на река Огоста. Стопанството има неправилна форма с най-голяма дължина от север на юг около 40 км и най-голяма ширина от изток на запад около 70 км.

Релеф

Релефът на ДЛ "Монтана" е полупланински и от части равнинен, отличаващ се със заоблени форми като на места има ясно изразен хълмист характер. На всякъде обаче той остава ясно обособен орографски, с добре очертани била и оформена долинна мрежа. В района на лесничейството няма характерни върхове и централни била. Всички по-ясни била са продължение на билата от Западна Стара планина, които са извън територията на лесничейството.

В района на лесничейството най-високата точка има 850 м надморска височина се намира района на с. Смоляновци, а най-ниската точка е 60 м н.в. в землището на с. Бели брод. Средната надморска височина е 250-300 м

Таблица № 1

за разпределението на дървопроизводителната площ според наклона на терена

Степен на наклона	Площ в хектари	%
равно (0-4)	1115,1	7,5
полегато (5-10)	3324,6	22,2
наклонено (11-20)	8128,5	54,4
стръмно (21-30)	2234,1	15,0
мн.стръмно (над 31)	141,3	0,9
Общо:	14943,6	100,0

Хидроложки условия

По-важни водни течения в района на ДЛ "Монтана" са река Огоста и нейните притоци и отчасти р. Цибър и притоците ѝ.

Река Огоста извира на територията на ДЛ "Чипровци" и протича през ДЛ "Монтана" в посока от югозапад към североизток като в нея се вливат по-големите притоци: Чипровска река (Мартинска река), Дългоделска Огоста, р. Златица, р. Бързия, Шугавица, Ботуня, Рибене, Бучка, Вировска река и други. Огоста е най-пълноводната река на територията на лесничейството, с най-голям водосборен басейн и постоянен дебит.

Втората по големина река приток на Огоста е **Дългоделска Огоста**. Преди да се влее в р. Огоста на границата между ДЛ "Говежда" и ДЛ "Монтана", тя събира водите на Слатинска река, Копиловска река и други по-малки водни течения на територията на ДЛ

"Говежда". Този водосборен басейн дава целогодишен и сравнително постоянен дебит на този приток на Огоста.

Реките Златица и Бързия не преминават през горски фонд. Те се вливат направо в язовир "Монтана", построен на р. Огоста преди да премине през гр. Монтана. Река Шугавица навлиза в района на ДЛ "Монтана" при землището на с. Сумер и под с. Д. Белотенци се влива в Огоста. Река Буная навлиза на територията на лесничеството при с. Пали лула, а се влива в р. Огоста при гр. Бойчиновци.

В по-ниските северни части на лесничеството водите се събират в по-малки водни течения с променлив дебит. По-характерни са: Ражди дол; Ружина падина; Петров дол; реките Бучка Вировска и др.

В района на лесничеството се намира язовир "Монтана" и множество микроязовири и малки водоеми.

Геоложки строеж

На територията на ДЛ "Монтана" се разкриват разнообразни скали - метаморфни, седиментни и интрузивни.

Най-стари, с докамбрийска възраст, са метаморфните скали, които изграждат така наречената диабазфилитоидна формация. В нея участват филити, алевролити, пясъчници, мрамори, кварцити, туфи, аргилити, кварцошисти. Метаморфозата на много места е стигнала до там, че тези скали са превърнати в кристалинни шисти.

Следваща по възраст формация е изградена от конгломерати, грубозърнести пясъчници и алевролити.

По-млади, определени като карбонски, са диоритните интрузии, които имат ограничено участие. Характерна геоложка формация, изградена от червени конгломерат, брекчоконгломерати, пясъчници, алевролити, аргелити, се разкрива в западните части района.

Северните участъци на лесничеството са изградени от глинести варовици, варовити мергели, варовити аргилити и пясъчливи варовици, лъос Най-млади, кватернерни, са отложенията в поречията и долините на минаващите през територията реки. Тези отложения са от валуни и чакъли с глинесто-пясъчлива спойка.

Климатични условия

Според класификационната схема на Събев и Станев "Климатични райони на България и техният климат" (1963), територията на ДЛ "Монтана" се намира в Европейско-континенталната климатична област - Умерено-континенталната климатична подобласт. Обхваща два климатични района, а именно:

Предбалкански климатичен район - нископланинска част

Планински климатичен район - среднопланинска част (незначителна част)

Предбалканският нископланински климатичен район обхваща хълмисто-предпланинската и нископланинската част по северните склонове на Стара планина с надморска височина до 1000 м. Климатичните условия в този район са се формирали под влияние на сравнително високата му надморска височина, големият наклон на терена. Зимата е студена и сравнително често падат валежи. Характерна особеност на района е образуването и задържането на температурни инверсии през зимния период (абсолютната минимална температура клони към $-23,2^{\circ}\text{C}$). Средната януарска температура е около $-2,2^{\circ}\text{C}$, но под влияние на релефа температурните условия са твърде различни, като в по-високите части са по-ниски. Снежната покривка се задържа относително дълго време - около 108 дни. Сумата на валежите през зимните месеци е 120-165 мм, като най-големи валежи падат през декември и януари, а най-малки през февруари. Пролетта е сравнително хладна, с много валежи - 175-285 мм. Настъпва в края на март, когато средната температура се задържа устойчиво над 5°C . Последните пролетни мразове се случват обаче доста късно към края на април и затова представлява реална опасност за по-топлолюбивите култури. Лятото е топло, със средна юлска температура $21,2^{\circ}\text{C}$. Това е сезонът на най-големи валежни суми 220-350 мм. Есенните валежи са сравнително по-малко, като валежните суми се движат от 150 до 215 мм. През октомври обикновено се случват и първите есенни мъгли. В този климатичен район най-често духат северни и северозападни ветрове. Вегетационният период на горската растителност за този район е около 6 месеца.

Данни за температурата на въздуха и за количеството на валежите са представени съответно в *Таблица № 2* и *Таблица № 3*.

Таблица № 2
за температурата на въздуха

Климатичен район с надморска височина в метри	Средна годишна температура	Средна годишна абсолютна минимална	Средна годишна абсолютна максимална
Предбалкански нископланински климат. район (до 1000 м н.в.)	9,9 / 11,7	-20,0 / -38,3	34,9 / 43,5

Таблица № 3
за количеството на валежите

Климатичен район с надморска височина в метри	Сума валежи годишно в мм	Месец с максимална валежна сума	Месец с минимална валежна сума
Предбалкански нископланински климат. район (до 1000 м н.в.)	500-910	VI	II

Почви

ДЛ "Монтана" се отличава с широко почвено разнообразие. На територията на лесничейството се срещат три основни типа почви: кафяви горски, сиви горски и алувиални почви.

Таблица № 4
за разпределението на дървопроизводителната площ по почвени типове

Типове горски почви	Площ в ха	%
алувиална	351,3	2,35
алувиално-ливадна	150,9	1,0
алувиално-делувиална	9,9	-
ливаден чернозем	0,6	-
излужен чернозем	81,7	0,55
сива горска	9046,6	60,54
тъмносива горска	3882,0	25,97
светлосива горска	907,3	6,07
светлосива пещчлива	86,1	0,58
канелена излужена	89,4	0,6
кафява горска тъмна	29,6	0,2
кафява горска преходна	190,6	1,27
кафява горска светла	117,6	0,8
Всичко:	14943,6	100,0

Поради хълмистия и равнинен характер на терена на територията на ДЛ "Монтана" не се наблюдават активни ерозионни процеси. Такива са се развили в една или друга степен само върху 56,0 ха (0,4%) от общата площ на лесничейството.

Растителност

Закономерните изменения на климата във вертикална посока водят до закономерни изменения във видовия състав, производителността на насажденията и типове месторастения и очертават горскорастителните пояси и подпояси. Според горскорастителното райониране територията на ДЛ "Монтана" попада в Мизийска област (М) - подобласт Северна България. Във вертикално отношение горските масиви са разположени в основно в Долния равнинно-хълмист и хълмисто-предпланински пояс на дъбовите гори със своите три подпояса. Една незначителна част от горите заемат долния подпояс от Средният планински пояс на горите от бук и иглолистни.

М-I - Долен равнинно-хълмист и хълмисто-предпланински пояс на дъбовите гори (0-600м н.в.)

Дървесният вид, който дава облика на пояса е благауна, следван от цера и зимния дъб и келявия габър. Крайречните месторастения основно са заети от топови култури. По подпояси разпределението на дървесните видове е неравномерно, като в по-високите част на пояса се появява и бука.

М-I-2 - Подпояс на равнинно-хълмистите дъбови гори (0-400м н.в.)

Естествената растителност в този подпояс е представена предимно от издънкови и по-рядко от семенни благунови, горунови и церови насаждения. В по-голямата си част те образуват смесени и по-рядко чисти насаждения. В състава им участват с по 1-3 десети ясен, сребролистна липа, мъждрян, габър и други. На бедни и много бедни месторастения като основни дървесни видове са се

настанили келяв габър и космат дъб. Като подлес в тези насаждения се срещат още леска, дрян и други. Културите, създадени в този подпояс, са предимно от черен бор, като на много места са смесени с естествената растителност. Създадени са култури и от бял бор, зелена дуглазка и други. От широколистните дървесни видове са създадени предимно смесени култури от червен дъб, цер, акация и други. Тополовите култури в този подпояс са от I-214; 137/61; Регенерата; Вернирубенс; I 45/51.

М-I-3 - Подпояс на хълмисто-предпланинските смесени широколистни гори (400-600м н.в.)

Основните дървесни видове, които дават облика на подпояса, са дъбовете като най-често се среща зимния дъб, следван от цера и благуна. В по-високите части на подпояса се появява и букът. Те образуват чисти и смесени, предимно издънкови и по-рядко семенни насаждения. В състава им участват с по 2-3 десети или единично мъждрян, сребролистна липа, клен, ясен, габър, който на места образуват чисти и смесени насаждения с основната растителност, трепетлика и други. Като подлес в тези насаждения се среща келяв габър, леска, дрян и други. Келявият габър и косматият дъб на бедни и ерозирани месторастения се явяват, като основни дървесни видове. Създадените култури в този подпояс са предимно от бял и черен бор, на места смесени с естествената растителност. В иглолистните култури като спътници са внасяни бреза и сребролистна липа. Културите от широколистни дървесни видове са предимно от акация, която на места е образувала и издънкови насаждения, следвана от зимен дъб, цер, орех и други.

М-II - Среден планински пояс на горите от бук и иглолистни (600-1800 м н.в.)

М-II-1 - Подпояс на нископланинските гори от горун, бук и ела (600-1000м н.в.)

В този подпояс попада 4,5% от дървопроизводителната площ на лесничеството. Естествената растителност е представена предимно от издънкови насаждения от бук, зимен дъб и габър, с участие в състава единично или с по 1-2 десети на други дървесни видове, като ясен, явор, шестил и други. Преобладават чистите букови, габърски и горунови насаждения. Възобновяването при тях до голяма степен е затруднено от големите пълноти на насажденията. На по-бедни месторастения са се настанили както чисти така и смесени предимно издънкови насаждения от келяв габър. Основните дървесни видове, от които са създадени културите в този подпояс са бял и черен бор, на места смесени с бреза или издънки от бук, габър и зимен дъб.

Повечето борови култури са създадени на типични за широколистните дървесни видове месторастения. На много места поради това, че почвите са с по-тежък механичен състав, тези култури съхнат и в бъдеще ще се даде превес на естествената растителност.

Таблица № 5

Разпределение на площта по дървесни видове

Дървесни видове	Сегашен състав		Бъдещ състав	
	Залесена площ в ха	в %	Залесена площ в ха	в %
Бял бор	261,6	1,8	74,9	0,5
Смърч	0,3	-	-	-
Черен бор	452,9	3,2	1047,0	7,4
Ела	0,2	-	0,2	-
Дуглазка ела	0,7	-	-	-
Кедър	-	-	2,0	-
Други иглолистни	0,3	-	0,2	-
Бук	188,3	1,3	225,2	1,6
Червен дъб	40,8	0,3	58,5	0,4
Зимен дъб	985,8	6,9	1188,0	8,4
Летен дъб	4,4	-	19,7	0,1
Благун	3845,3	27,1	4025,5	28,4
Цер	3747,9	26,4	4084,3	28,8
Габър	224,6	1,6	144,6	1,0

Бряст	17,8	0,1	7,8	0,1
Трепетлика	9,3	0,1	8,5	0,1
Явор	1,4	-	13,9	0,1
Бреза	3,5	-	8,5	0,1
Мъждрян	207,3	1,5	32,3	0,2
Орех	32,9	0,2	26,9	0,2
Акация	1621,8	11,4	1554,5	10,9
Космат дъб	12,6	0,1	2,3	-
Келяв габър	1974,5	13,9	528,4	3,7
Айлант	18,7	0,1	61,0	0,5
Върба	32,7	0,2	0,5	-
Гледичия	9,0	0,1	8,9	0,1
Кестен	2,2	-	0,8	-
Клен	71,7	0,5	34,6	0,2
Липа	68,1	0,5	620,7	4,3
Черница	1,8	-	-	-
Ясен	11,5	0,1	52,7	0,4
Топола	342,7	2,4	360,1	2,5
Други широколистни	21,9	0,2	6,2	-
ВСИЧКО	14214,5	100,0	14198,7	100,0

Характеристика на горския фонд

Общата площ на горите и земите от горския фонд на територията на ДЛ "Монтана" е 15445,5 ха, включително и горите недържавна собственост.

По вид на собствеността разпределението е дадено в Таблица № 6.

Таблица № 6

Разпределение на площите по собственост

Собственост	Площ в ха	%
Държавна	9314,1	60,4
Общинска	90,0	0,5
Частна	5966,5	38,6
Временно стопанисвани от общината	74,9	0,5
ОБЩО:	15445,5	100,0

Таблица № 7

Разпределение на общата площ по вид на земите

Вид на земите	Площ в ха	%
Залесена площ	14220,5	92,0
Незалесена дървопроизводителна площ	723,1	4,7
Недървопроизводителна площ	501,9	3,3
Горски пасища	-	-
ОБЩО:	15445,5	100,0

Таблица № 8

Разпределение на общата/залесената площ по вид на горите

Вид на горите	Площ в ха	%
Иглолистни	891,2 / 811,8	5,77 / 5,71
Широколистни високостъблени	687,9 / 440,6	4,45 / 3,1
За реконструкция	3466,9 / 2967,0	22,45 / 20,86
Издънкови за прерастване	-	-
Издънкови за превръщане	7616,1 / 7365,8	49,31 / 51,8
Нискостъблени	2783,4 / 2635,3	18,02 / 18,53
ВСИЧКО:	15445,5 / 14220,5	100,0

Разпределението на горите и голите горски площи по групи гори и функции е дадено в Таблица № 9.

Таблица № 9

Разпределение на общата площ по групи гори и функции

Групи гори	Иглолистни		Широколистни		Всичко	
	обща площ	залесена	обща площ	залесена	обща площ	залесена
ДС Функции	817,9	770,9	14064,1	13022,1	14882,0	13793,0
Защитни	54,8	22,4	405,0	304,9	459,8	327,3
Рекреационни	18,5	18,5	75,7	72,2	94,2	90,7
Защитени	-	-	1,5	1,5	1,5	1,5
Други	-	-	8,0	8,0	8,0	8,0
Общо ЗРЗТ	73,3	40,9	490,2	386,6	563,5	427,5
Общо ДСФ+ЗРЗТ	891,2	811,8	14554,3	13408,7	15445,5	14220,5
Горски пасища	-	-	-	-	-	-
ОБЩО	891,2	811,8	14554,3	13408,7	15445,5	14220,5

В лесоустройственият проект от 1992 година е предвидено общо ползване в размер на 160830 куб.м (средно годишно 17870 куб.м), от което 12575 куб.м годишно от главни сечи и 5295 куб.м годишно от отгледни сечи и санитарни сечи. Отсечени са общо 159781 куб.м (средно годишно 17753 куб.м) или 99,3% от предвиденото. Изпълнението от главни сечи е 85398 куб.м (ср. год. 9490 куб.м) или 75,5%, а от отгледни и санитарни сечи 74383 куб.м (ср. год. 8265 куб.м) или 156,1% от предвиденото. Настоящото лесоустройство предвижда общ добив от 235200 куб.м с клони или средно годишно 23520 куб.м – 15725 куб.м добив от главни сечи и 7795 куб.м от отгледни и санитарни сечи.

Санитарно състояние на гората

В резултат на изведените санитарни сечи и на проведените лесозащитни мероприятия с химични и механични средства санитарното състояние на горите в ДЛ "Монтана" е чувствително подобро.

Щетите от **снеговали** и **снеголоми** са незначителни. Почистването на сечищата е извършвано своевременно и в определените срокове, което е ограничило появата на насекомни и гъбни вредители. Значително **съхнене** на дървета в резултат на заболяване от трахеомикоза е констатирано главно в издънковите зимендъбови и благунови дървостои.

Сравнително гъсто населеният район на лесничейството, интензивността на движения и разпръснатостта на горския фонд, са затруднявали до голяма степен опазването на горите от нарушения.

Констатирани са 1629 нарушения от незаконна сеч, или средногодишно по 181 като са отсечени без позволителни 3890 куб.м дървесина. Констатирани са още 39 случая на незаконна паша, 92 на браконьерство и 16 на други нарушения на Закона за горите.

Наличието на много сечища в района на лесничейството е причина за възникването на **пожари** в горите. През изтеклия ревизионен период са възникнали 38 горски пожари, при което са били опожарени общо 660,1 ха гори. С най-голяма площ и с най-значителни щети са горските пожари в землищата на селата Живовци, Виноще и Мърчево (отдели 233-238; 252).

Странични ползвания

Таблица № 10

За страничните ползвания

Странични ползвания	Мярка	Предвидено по ЛУП (1992-2000) средногодишно	Реализирано средногодишно	Предвидено по ЛУП (2002-2011) средногодишно
Паша - площ	хектари	7259,8	5751,6	10355,5
Едър добитък	брой	4864	1052	10355
Дребен добитък	брой	29039	22025	51777
Сено	тона			220

Лечебни растения

Особеното географско положение на страната ни, като южна граница на средноевропейската флора, северна граница на средиземноморската и западна граница на средноазиатската, определя голямото разнообразие на българската флора и наличието на много лечебни и ендемични растителни видове. За флората в района

на ДЛ "Монтана" са характерни следните лечебни растения, които за удобство са описани в следния ред: дървесни видове, храсти и полухрасти и тревисти.

Дървесни лечебни растения:

- Акация бяла (*Robinia pseudoacacia*). Широко разпространена като култивирано растение. Използват се цветовете, събрани по време на цъфтеж.
- Бяла върба (*Salix alba*). Расте по влажни места, край реки, потоци, водоеми. Събира се кората на 2-3 годишни клонки през пролетта.
- Бяла бреза (*Betula pendula*). Широко разпространена и като декоративно растение. Използват се кората, събирана през пролетта, пъпки, събирани преди разпукването им и листа, събирани през лятото.
- Елша (*Alnus glutinosa*). Расте край реките, потоците и водоемите. Събират се шишарковидните женски съцветия от октомври до април следващата година.
- Липа дребнолистна (*Tilia cordata*). Расте по сенчести и умерено влажни места в смесените широколистни гори. Студоустойчива, но не понася засушаванията и замърсения въздух в населените места.
- Липа едролитна (*Tilia platyphyllos*). Цъфти преди дребнолистната липа. Предпочита по-мек и по-влажен климат.
- Липа сребролистна (*Tilia tomentosa*). Цъфти най-късно в сравнение с другите липи. На липите се събират съцветията с прицветниците по време на пълен цъфтеж.
- Мъждряк (*Fraxinus ornus*). Среца се като дърво или храст. Силно пластичен вид. Събира се кората на растението.
- Офика (*Sorbus aucuparia*). Повсеместно разпространена на по-големи надморски височини, предимно на дренирани почви, поединично и на малки групи. Събират се плодовете от месец септември до падането на сняг.
- Трепетлика (*Populus tremula*). Събират се пъпки и реси от месец март до месец май и кори през пролетта и есента.
- Черна топола (*Populus nigra*). Събират се пролетни пъпки и реси, а кора от месец март до месец май.

Храсти, полухрасти и увивни растения.

- Дряк обикновен (*Cornus mas*). Широко разпространен храст или малко дървче. Събират се и плодовете.
- Ефедра (*Ephedra distachya*). Двудомно храстче, високо до 30 см. Расте на сухи скалиста места. Среца се край село Белотинци. Защитен от закона вид. Събират се млади леторасли през месеците май-юни.
- Зърника (*Ramnus catharticus*). Храст или ниско дървче. Расте поединично или на малки групи. Събират се кора през пролетта, листа през лятото, плодове през есента.
- Обикновена леска (*Corylus avellana*). Събират се кори през пролетта и плодове.
- Обикновен глог (*Crataegus monogina*). Събират се цветове с листа през месец май и плодовете през месец октомври.
- Черен глог (*Crataegus pentagyna*). Среца се ограничено и следва да бъде охраняван. Използва се като обикновеният глог.
- Черен бъз (*Sambucus nigra*). Среца се като храст или малко дърво. Събират се цветове през месеци юни-юли, плодове през месеци август-септември, кора, листа и корени по-рядко.
- Смядлика (*Cotinus coggygria*). Расте по сухи и каменливи почви, из храсталаци и дъбови гори. Събират се листата на младите леторасли.
- Трънка (*Prunus spinosa*). Повсеместно разпространен храст, покрай пътищата периферията дъбови гори, синори, пустеещи места. Събират се цветове през март-април, листа от април до октомври и плодове през септември-ноември.
- Ракита (*Salix purpurea*). Расте край реките и водоемите на групички. Събира се кора от клонките от април до юни.
- Шипка (*Rosa canina*). Среца се повсеместно поединично и групово. Събират се плодовете от август до октомври.
- Бръшлян (*Hedera helix*). Вечно зелено увивно полупаразитно растение. Расте из цялата страна от морското равнище до 1800 м. н. в. Събират се листата по време на цъфтеж.

- Залист (*Ruscus aculeatus*). Вечнозелен полухраст. Среща се из церовите гори. Събират се коренища с корени от март до април.

Тревисти лечебни растения:

- Айважива (*Alkanna tinctoria*). Тревисто многогодишно растение с вдървенял корен, съдържащ червено багрило. Расте по сухи, каменливи и храсталачни места. Среща се ограничено. Защитен вид. Събират се корени през есента.
- Блатно кокиче (*Leucoium aestivum*). Расте из мочурливи и периодично заливани ливади, изредени крайречни гори и храсталаци. В област Монтана се среща в района на с. Долни Цибър и по Орсоя. Видът е под закрила. Събират се подземните части на растенията по време на цъфтеж.
- Боянка (*Erisimum diffusum*). Многогодишно растение. Расте по сухи тревисти места, силикатни и варовити терени. В Дунавската равнина се среща в Плевенско, Монтанско и Врачанско. Събират се листа и съцветия през май-юни и семена през юли-август.
- Блян (*Hioscyamus niger*). Двугодишно растение с дебел корен. Събират се листата по време на цъфтеж. Налага се въвеждането му като култура.
- Бреј (*Tamus communis*). Многогодишно растение. Расте по умерено влажни и сенчести храсталачни места до 1000 м н.в. Среща се при село Овча Могила, Драгомирово. Събират се коренищата през месеците август и септември.
- Вълнист напръстник (*Digitalis lanata*). Расте по сухи до умерено влажни тревисти и каменливи места, в изредените церови гори. Растенията се събират през фазите на цъфтеж и пъпкуване.
- Ветрогон (*Eringium campestre*). Расте по сухи и умерено влажни пасища, ливади и храсталаци. Събират се надземните части при цъфтеж и корените през месеци септември април.
- Вратига (*Tanacetum vulgare*). Повсеместно разпространен вид из разредените гори, сечищата, периферията на горите, по тревисти и каменливи места. Събират се цветни кошнички и стръкове през месеци юни-август.
- Върбинка (*Verbena officinalis*). Разпространен вид из цялата страна по влажни и умерено влажни, буренливи места. Събира се надземната част на 30 см от основата.
- Великденче (*Veronica officinalis*). Разпространено из цялата страна. Събира се надземната част по време на цъфтежа.
- Гингер (*Onopordon acanthium*). Двугодишно растение с масивен вретеновиден корен. Расте по рудерализирани и деградирани пасища. Събират се цветните кошнички през юли-август.
- Глухарче (*Taraxacum officinale*). Многогодишно растение. Повсеместно разпространено. Събират се надземните части малко преди цъфтежа и листа по време на цъфтеж, а корени се вадят през месец април или септември-октомври.
- Голяма телчарка (*Polygala major*). Многогодишно растение с високо стъбло и вдървеняло коренище. Масово се среща в Предбалкана (Монтанско). Ксеромезофит. Събират се цели растения или надземните им части.
- Гръмотрън (*Ononis arvensis*). Расте по влажни ливади, горските покрайни, пясъци край реките. Събират се корените през месеци август-октомври.
- Дяволска уста (*Leonurus cardiaca*). Многогодишно растение с вдървеняло коренище. Плевел. Среща се из цялата страна. Събират се връхните части на цъфтящите стръкове месеци юни-август.
- Еньовче (*Galium verum*). Многогодишно растение с дълго разклонено коренище. Събират се надземните части месеци юни-юли.
- Жълт кантарион (*Hypericum perforatum*). Среща се из цялата страна в разредени гори, сечища, край пътища и ниви. Събира се горната част на стъблото с листата и цветовете.
- Живовляк, теснолистен (*Plantago lanceolata*) и живовляк, широколистен (*Plantago mayor*). Двата вида растат из ливади, пасища, край пътища, сечища на умерено влажни тревисти и песъчливи места до 2000 м н. в. Събират се листата и цялата надземна част месеци май - октомври.
- Жаблек (*Galega officinalis*). Многогодишно растение високо от 40 до 150 см. Расте по влажни места. Събират се връхни цветоносни клонки през юни-август.

- Зайча сянка (*Asparagus officinalis*). Среща се из цялата страна в изредените дъбови гори, по умерено влажни и дълбоки почви. Събират се млади зелени клонки по време на цъфтежа и коренища с корени месеци юни-ноември.
- Змийско мляко (*Chelidonium majus*). Широко разпространен вид из рудерализирани места, разредени гориq на сенчести и влажни почви. Събират се надземните части във фаза цъфтеж.
- Иглика (*Primula veris*). Расте из храсталаци, горски поляни, изредени широколистни гори. Събират се листата (март-април), цветовете (май-юни) и корени (май-юни).
- Изсипниче (*Herniaria glabra*). Расте на песъчливи, тревисти и скалисти места. Събират се надземните части (стъбло, съцветия, листа) през месеците юни до септември.
- Кукурък (*Helleborus odorus*). Расте из храсталаците, поляните, изредените гори. Събират се коренищата от юли до октомври.
- Киселец (*Rumex acetosa*). Разпространен по влажни затревени площи из цялата страна. Събират се млади листа и стъбла преди началото на цъфтежа.
- Комунига (*Melilotus officinalis*). Расте по влажни тревисти места до 800 м н. в. Събират се връхни клонки (юни-август).
- Лечебно сапунче (*Saponaria officinalis*). Расте по песъчливи места, край реки, потоци, ливади, храсталаци. Събират се коренища и надземната част по време на цъфтеж.
- Лопен висок (*Verbascum thapsiforme*). Повсеместно разпространен. Събират се цветовете без чашките и листата по време на цъфтеж.
- Лопен мъхнат (*Verbascum phlomoides*). Расте по сухи тревисти, каменисти и песъчливи места, из сечища, пожарища, пустеещи земи. Събират се венчетата със срасналите тичинки и листата по време на цъфтеж.
- Мразовец (*Colchicum autumnale*). Среща се в равнините и предпланините по влажни тревисти места. Събират се семената заедно с неразтворените кутийки (юни-август).
- Маточина (*Melisa officinalis*). Расте около населените места и в разредени храсталаци и горски поляни. Събират се стръкове и листа.
- Мента водна (*Mentha aquatica*) и блатна мента (*Mentha pulegium*). Двата вида са разпространени по влажни, мочурливи места, край реки, блата, язовири. Събират се цъфтящи стръкове месеци юни-август.
- Обикновена мента (*Mentha spicata*). Група, включваща кръглолистната мента (*M. suaveolens*), дълголистната мента (*M. longifolia*) и обикновената мента (*M. spicata*). Срещат се по влажни, тревисти места край реки, блата, язовири. Видовете се култивират. Събират се цъфтящи стръкове през месеците юли-август.
- Мащерка (*Thymus sp. diversa*). Расте по слънчеви скалиста места и поляни из цялата страна. Събира се надземната част по време на цъфтеж месеци май-септември.
- Мехунка (*Physalis alkakengi*). Многогодишно пълзящо растение. Чашката сраснала и при узряване на плода става оранжево-червена. Събират се плодчетата без обвивката.
- Сибирски девесил (*Heracleum sibiricum*). Среща се разпръснато из цялата страна, на влажни и сенчести места. Събират се листата и надземната част във фаза цъфтеж и корените след узряване.
- Очанка (*Euphrasia sp. diversa*). Расте из храсталаци, разредени гори и ливади. Събират се надземните части по време на цъфтеж.
- Огниче (*Chenopodium botrys*). Едногодишно растение. Цялото покрито с власинки, съдържащи етерично масло с приятен аромат. Събира се цялата надземна част във фаза пълен цъфтеж.
- Пелин обикновен (*Artemisia absinthium*). Расте в покрайнините на горите, по тревисти и каменисти места и като плевел в земеделските площи. Събират се стръкове и съцветия през месеците юли-август.
- Пелин черен (*Artemisia vulgaris*). Многогодишно растение с характерна силна миризма. Събират се стръкове и съцветия с част от стъблото и корени през месеци юли-септември.

- Повет (*Clematis vitalba*). Увивно растение. Расте по влажните места из горите и храсталаците. Събират се листа, корени и цветове от юни до август.
- Поточарка (*Nasturtium officinalis*). Многогодишно растение със стелещо се стъбло. Среща се край водоеми, реки, потоци, езера. Събира се надземната част по време на цъфтеж.
- Планинска чубрица (*Satureia montana*). Полухраст. Расте по сухи ерозирани храсталачни и каменисти места, върху варовик. Събират се цъфтящи стръкове (юли-август).
- Подбел (*Tussilago farfara L.*). Повсеместно разпространен вид по насипи и влажни брегове. Събират се цветните кошнички през месец март-април и листата през месец май.
- Равнец жълт (*Achillea clypeolata Sibth. Sm.*) Расте най-често върху варовик из разредените гори, горски поляни, по скалисти и каменисти места.
- Равнец (*Achillea millefolium complex*). Образува група: влакнест бял равнец (*A. setacea Waldst. et Kit.*), панонски (*A. panonica Scheele*), обикновен бял равнец (*A. collina*) и полски (*A. crithmifolia*). Събира се главно дрога от влакнест бял равнец и по-малко от другите. Събират се цветове и стръкове с цветове.
- Риган обикновен (*Origanum vulgare L.*). Расте из изредените гори, горски поляни, сечища и ливади. Влиза в състава на тревни съобщества. Събират се цъфтящи стръкове през месеците юли и август.
- Ранилист (*Betonica officinalis L.*). Многогодишно растение. Расте по тревисти и храсталачни места в горите, низините и планините. Събира се надземната част (юни-август) и корените (септември).
- Синя жлъчка (*Cichorium intubus L.*). Многогодишно растение, разпространено из ливади и тревисти места, рудерализирани места, край ж.п. линии, пътища и като плевел. Събират се корените и надземната част през август-септември.
- Слез горски (*Malva silvestris L.*). Разпространен вид из цялата страна по затревените и буренливи места. В Монтанска област запасите са добри и се извършва преработка на дрогата. Събират се листа по време на цъфтеж и цветове в началото на цъфтежа.
- Сапунче лечебно (*Saponaria officinalis*). Многогодишно растение с пълзящо коренище. Расте по песъчливи и чакълести места край реки, потоци, пътища, диги, канали, в храсталаци. Събират се коренища и надземната част по време на цъфтеж.
- Тревист бъз (*Sambucus ebulus*). Многогодишно растение с пълзящо коренище. Събират се корени (юли-октомври), цветове (юни-юли), плодове (юли-септември).
- Теменуга миризлива (*Viola odorata*). Разпространена по влажни и умерено влажни каменисти и песъчливи места. Събират се коренищата с корените (март-август).
- Трицветна теменуга (*Viola tricolor*). Расте из тревисти места и като плевел по нивите. Събират се надземните части през април-юли.
- Хмел (*Humulus lupulus*). Многогодишно увивно растение. Расте по влажните места в горите и край реките. Събират се женските съцветия (шишарчици) преди цъфтежа.
- Червен кантарион (*Centarium erythraea*). Двегодишно растение. Расте на умерено влажни до сухи тревисти места в редки гори и храсталаци. Събират се напълно разцъфнали стръкове.
- Чобанка (*Petasites hybridus*). Многогодишно двудомно растение. Расте край реки и потоци. Събират се листа и коренища с корените през месеците август до октомври.
- Чувен (*Chenopodium bonus-chenricus*). Многогодишно растение с дебел месест, многоглав корен. В Северна България се среща в Ловешка и Монтанска области. Събират се корените (август-септември).
- Червен божур (*Paeonia peregrina*). Многогодишно растение. Расте в изредените гори и храсталаци. Събират се корени от октомври до пролетта, венчелисчета (май-юли) и семена (август-септември). Видът е под закрила.
- Черно кучешко грозде (*Solanum nigrum*). Едногодишно растение. Разпространено предимно в предпланинските и равнинни райони. Събират се младите клонки с листата (юли-септември).

- Черен оман (*Symphytum officinale*). Среща се из мочурливи ливади, заливни места край реки и потоци в низините и предпланините. Събират се коренищата с корени (август-октомври).
- Ягода горска (*Fragaria vesca*). Събират се листата през май-август и зрели плодове.

В района на ДЛ "Монтана" преобладават билките, разпространени в равнинните и предпланински месторастения. Голяма част от тях са характерни за цялата страна, а сравнително малко са видовете с локално разпространение (Блатно кокиче, Еферда, Блян, Чувен). Много от билките са популярни (Бял равнец, Риган, Жълт кантарион, Маточина, Мента и др.) сред местното население и съществуват традиции в събирането и използването им.

Обособени са райони, в които запасите са от национален мащаб. За Монтанска област са проучени находищата и разпространението на следните по-рядко срещани видове: Брей, Боянка, Блатно кокиче, Горски слез, Голяма телчарка, Зърника, Мъхнат лопен, Мразовец, Еферда, Чувен.

Препоръчва се създаване на култури от жълт кантарион, бял равнец, блян, маточина, обикновен риган, а в по-топлите райони върху леки пропускливи почви и бял риган, който има приложение като подправка и във фитотерапията, но не се среща в района.

Видове от “Червена книга на НР България” и защитени от закона

Защитени територии

На територията на ДЛ “Монтана” няма обявени защитени природни обекти.